

Історія села Лисин Демидівського району Рівненської області

Рівненщина – перлина Волині, благословенний край, на теренах якого протягом багатьох століть проживали представники різних народів та релігійних конфесій. Рівненська область багата на пам'ятки археології та архітектури, оглянути які б було цікаво не лише місцевим мешканцям, а й громадянам інших держав. Адже протягом віків на Рівненщині проживали не лише українці, а й поляки, росіяни, чехи та інші національності, які збагачували своїми традиціями культуру краю. Але історія окремих населених пунктів цього регіону не є ще достатньо дослідженою сьогодні, багато цікавих фактів втрачено, забуто з плином часу. Особливо це стосується історії маленьких сіл. На жаль, така тенденція спостерігається по всій Україні. Прикро, адже якби місцеві мешканці більше знали про свої населенні пункти, вони б могли б гордитись історією своєї Батьківщини, і може, в деяких випадках більше б цінували надбання предків, знаючи, на якій благословенній землі живуть.

Одним із таких невеликих сіл є Лисин Демидівського району на Рівненщині області. Територія села – 5338 тис. кв. м. Населення, за неофіційними даними, нараховує до 200 осіб. Під впливом урбанізаційних процесів молодь села виїжджає до найближчих міст Луцька і Рівного шукати кращу долю, повертаючись до рідних місць лише погостювати на свята. Може б, літопис цього села склався по іншому, якби не ряд подій в нашої історії, який сприяв його повільному занепаду.

Офіційна згадка в документах про час заснування села Лисин невідома. Тому варто спершу повернутися до його назви. Немає однієї переконливої версії походження топоніму Лисин. Існують дві точки зору. Першою, і, напевно, на думку місцевих жителів найправдивішою, є така. Географічно склалося, що село розташоване на підвищенні біля р. Стир, тобто на гірці. Отже, коли перші місцеві жителі прийшли освоювати територію для майбутнього села, то навколо скрізь був ліс, і тільки там, де сьогодні село, була „лиса гора”, придатна для будівництва жител, тому люди тут і оселились. Інша версія пов'язує назву з тим, що в місцевості було багато лисів. Але все ж таки більшість схиляється до першої версії. Можливо, існують й інші, невідомі нам, історії походження топоніму.

На території села люди почали селитися ще в давню епоху. Це підтверджують поодинокі знахідки виробів із кременю місцевими мешканцями на берегах р. Стир, що протікає біля села. Далі припущень справа не йде, адже досі ніхто не проводив тут археологічних розкопок.

Історія села Лисин Демидівського району Рівненської області

Хоча сьогодні Лисин є одним із найменших сіл в окрузі, так було не завжди. В польських джерелах місцевість Лисин згадується вперше в XVI ст. Відомо, що протягом перебування села в складі Речі Посполитої ним володіло кілька шляхетських родів. На протязі XVI- XVIII ст. село було в складі земель таких родин, як Гашинські, Гулевичі, Древньовські, Хрущовські та Лещинські.

Відомо, що в першій половині XVII ст. Лисин був одним із осередків аріанства. У XVI столітті землі нашого краю стають місцем розповсюдження найрадикальнішої реформаторської течії християнства – аріанства [1]. Аріан заперечували церковне вчення про Трійцю. В Україні серед 120 реформаційних громад більшість були аріанські. Діяли вони переважно на Волині. Аріанство тоді було популярним серед представників шляхти. В польській літературі під 1644 р. в Лисині згадується існування храму і оборонного замку аріан, який не зберігся дотепер. В той час в Лисині перебував відомий польський філософ і теолог, ідеолог аріанства Анджей Вішовати (1607-1678), автор 62 праць з теології. В другій половині XVII ст. аріанство як віра було заборонене на теренах Речі Посполитої, а його представники зазнали утисків з боку влади. В 1658 р. сейм видав указ, згідно з яким усі аріани за два роки мали продати своє майно і виїхати з Польщі. В цей час осередок аріанства в Лисині занепав назавжди. Замок був знищений разом із храмом аріан, імовірно, католиками, як і в інших містах і селах Речі Посполитої.

Відомо, що після знищення аріанського храму на його місці польська шляхта, збудувала дерев'яний католицький костел. Фундаторами святині стали шляхтичі Древньовські. В XVII ст. Лисин був оборонним пунктом; тут проживав чернігівський хорунжий Гулевич.

В 1777 р. в Лисині була створена католицька парафія, яка була названа в честь Преображення Господнього („Przemienienia Pańskiego”). Цій парафії підпорядковувалися такі навколишні села: Хрінники, Чорна Лоза (Руденька), Домрова, Демидівка (Ленчно), Дубляни, Глибока Долина, Ільпібоки, Каролінка, Кисилин, Княгинин, Кущі Вовковийські, Лішня, Лопавши, Маріанка, Мьодушув, Новина, Охматків, Пасіка, Перекалі, Полянівка, Рогожно, Рудка, Сілановіца, Шостий Квартал, Толпихин. Всього прихожан було 919 осіб.

Із появою парафії виникла потреба в будівництві нового більшого костелу, який би міг вмістити всіх вірян із навколишніх сіл. В 1792 р. старий костел, ймовірно, розібрали, і розпочалося будівництво нового мурованого храму. Активну участь в будівництві брали тодішній ксьондз Станіслав Карпович, парафіянин Станіслав Якубовський, військові: із Княгинина – Антоній Мосаковський, з Ільпібок – Єжи Стрильницький.

Лисинська парафія поширювала свої повноваження на села, які відносилися до складу трьох гмін з центрами в населених пунктах – Боремель, Княгинин, Теслугів тодішнього Дубенського повіту.

Перша служба в новому костелі відбулася 6 серпня 1800 р. За описом, костел мав чотирикутну форму, був не досить великим, фасад мав пірамідальну форму і був трішки вищим за дах. Храм був побудований в стилі ампір. Це було не випадково, адже саме в цей час класичний стиль змінюється на ампір – стиль «імперський»; він був характерною рисою доби Наполеона I Бонапарта. Існують також відомості про те, що в Лисинському костелі знаходилася цінна ікона з образом Ісуса, авторами якої були художники італійської школи. Ця пам'ятка мистецтва була подарована костелу генералом польської армії Вінценти Шептицьким, який свого часу отримав її з рук Наполеона I Бонапарта після закінчення Італійської кампанії за вірну службу. Ікона веде своє походження з галереї князів Д'Есте. Крім того, окрасою католицького костелу в с. Лисині були кілька прекрасних риз і кап, виготовлених із случьких пасів та дорогоцінних тканин. Костел і справді був оздоблений за всіма вимогами імператорського стилю. Зовні костел був білого кольору, а навколо було багато квітів.

В костелі було кілька основних свят, на які приходила велика кількість віруючих. Кожного року в Лисині 6 грудня відбувався масовий відпуст, встановлений для костелу самим папою римським Клементом XIII. В католицизмі відпуст – це прощення кари за гріхи, які скоїла людина.

Відомі імена ксьондзів XIX ст.: Антоній Йонас, Вінценти Калькус, Корнелій Рутковський. Серед польських шляхетських родів, які проживали на території села варто назвати роди Втожецьких, Рутковських, Стасевичів.

В 1800 р. село Лисин перейшло в спадок від роду Древньовських до роду Хрущовських. На початок XIX ст. в Лисині нараховувалося 46 будинків, 268 мешканців, з них 46 були католиками. В 1840 р. в селі була побудована православна церква; значні кошти для її будівництва надав ксьондз Домінік Завадський разом з католицькою громадою, це було зроблено з метою врятування свого костелу від передачі в майбутньому православним.

В 1923 р. адміністратором парафії в Лисині, яка відносилася до Дубенського деканату Луцької дієцезії, був Францішек Топольський. В 1938 році Лисинська парафія нараховувала 950 вірних. В липні 1943 року костел був спалений воїнами УПА разом з відомою іконою. По війні мури костелу були розібрані місцевими жителями. Сьогодні на території кладовища є надгробки на польській і чеській мові. До речі, перед початком Другої світової війни на території села проживало кілька чеських родин. Православна церква була знищена радянською владою, але в 90-х XX ст. по старих мурах була відбудована коштами місцевих жителів. Тому, не зважаючи на те, що сьогодні в Лисині немає своєї школи, пошти, базару, в лисинчаків є свій храм. Адже протягом століть в цій місцевості зосереджувалися осередки різних конфесій.